

A koronavírus gazdasági hatásainak vállalati kezelése

Kérdőíves felmérés – második hullám

Gyorselemzés – 2020. 03. 24

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) annak érdekében, hogy minél pontosabb képet kaphasson a koronavírus-fertőzés gazdasági hatásairól, kérdőíves felmérést végez a hazai vállalkozások körében. Az alábbi gyorselemzés a felmérés második¹, március 19-én indított hullámának 2020. március 24-ig beérkezett válaszain alapul. Az online, önkitöltős kérdőívet 3121 vállalkozás töltötte ki, az elemzés ezen cégek percepcióit, első reakcióit ismerteti a koronavírus járvány vállalati kezelése kapcsán.

Üzleti helyzet és kilátások

A válaszadók 94 százaléka saját üzleti kilátásait kedvezőtlennek, ezen belül a cégek 64 százaléka nagyon kedvezőtlennek, 30 százaléka pedig inkább kedvezőtlennek ítéli a következő 6 hónapra vonatkozóan. A cégek 74 százaléka szerint a járvány nagymértékben rontja jövőbeni kilátásaikat.

Szinte az összes válaszadó cég már jelenleg is érzékeli a járvány hatásait. A válaszadók **64 százaléka komoly, a cég működését jelentősen akadályozó zavarokat érzékel**, 19 százalékuk pedig nagyobb, közepes hatású zavarokról számol be. A cégeknek kevesebb, mint ötöde jelezte, hogy csak kisebb zavarokat érzékel vagy nem érződik a működésében a járvány hatása.

A járvány okozta negatív hatások begyűrzését a céghez a válaszadó vállalkozások átlagosan 3 héten belül várják. Ez az átlag a már jelenleg is magas arányban zavarokat tapasztaló szálláshely-szolgáltató és vendéglátó, valamint a szállítmányozó és raktározó cégek esetében alacsonyabb, 2 és fél hét körül alakul, míg a kevésbé érintett mezőgazdasági és építőipari cégek esetében 4-5 héten belül.

A cégek kapacitáskihasználtságának csökkenése azonban már jelenleg is megfigyelhető. A válaszadó vállalkozások kapacitáskihasználtsága a jelenlegi helyzetben a járvány előtti kapacitáskihasználtság 35 százaléka. Az átlagos kapacitáskihasználtság csökkenése minden létszámkategóriában megfigyelhető. Ágazatonként vizsgálva a kapacitáskihasználtság a

¹ A felmérés második hulláma az ITM-mel és a következő szervezetekkel együttműködve zajlik: Amerikai Kereskedelmi Kamara Magyarországon (AMCHAM), Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara (DUIHK), Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (VOSZ), Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége (VIMOSZ), Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK), Kisiparosok Országos Szövetsége (KISOSZ), Magyar Iparszövetség (OKISZ) Ipartestületek Országos Szövetsége (IPOSZ), Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége - ÁFEOSZ-COOP Szövetség, Munkaadók és Gyáriparosok Országos Szövetsége (MGYOSZ) Munkástanácsok Országos Szövetsége, Magyar a Piacon Klub, Joint Venture Szövetség, Fiala Vállalkozók Országos Szövetsége (FIVOSZ), Magyar Gépipari és Energetikai Országos Szövetség (MAGEOSZ), Magyar Járműalkatrészgyártók Szövetsége (MAJOSZ), Magyar Gépjárműipari Egyesület (MAGE), Magyar Innovációs szövetség, Szövetség a digitális gazdaságért IVSZ, Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány, Liga szakszervezet, SEED Alapítvány, Magyar Bútor és Faipari Szövetség, Magyar Gépjármű Importőrök Egyesülete

legnagyobb mértékben a szálláshely-szolgáltatók és vendéglátók esetében esett vissza (az eredeti kihasználtság átlagosan 25 százalék), de jelentős a visszaesés az egyéb személyi szolgáltatásokat nyújtók (a korábbi kapacitáskihasználtság 33 százalékán működnek) valamint az oktatást, egészségügyi és szociális ellátást nyújtó cégek esetében (eredeti kihasználtság 34 százalék).

A jelenlegi kapacitáskihasználtság mellett a válaszadó cégek többségénél (30 százalék) a pénzügyi tartalékok pótlólagos források nélkül átlagosan 4 hétig teszik lehetővé a pénzügyi kötelezettségek teljesítését a jelenlegi helyzetben. A válaszadók 29 százaléka 1-2 hétig marad fizetőképes, 11 százaléka 6 hétig, 14 százaléka 2 hónapig, további 15 százalékuk pedig 3 hónapig vagy ennél hosszabb ideig.

A kisebb cégek saját várakozásaik alapján rövidebb ideig maradnak fizetőképesek. Az egyéni vállalkozók többsége (36 százalékuk) arra számít, hogy 1-2 hétig tartanak ki a pénzügyi tartalékaik, a mikro- és kisvállalkozások és a kisvállalkozások többsége (27 illetve 31 százalék) valamint a közép- és nagyvállalatok többsége (együttesen 29 százalékuk) arra, hogy legalább 4 hétig tudják pótlólagos forrás nélkül teljesíteni a fizetési kötelezettségeiket.

Az egyes ágazatok közül a kereskedelemhez (69 százalék), a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátáshoz (66 százalék), a szállítás és raktározáshoz (63 százalék) valamint az egyéb szolgáltatásokhoz (61 százalék) tartozó válaszadó cégek számoltak be a legnagyobb arányban arról, hogy pénzügyi tartalékaik 4 hétig vagy ennél rövidebb ideig lesznek elegendőek.

A válaszadó cégek nagy többsége, 72 százalék, a jelenlegi helyzetben a kereslet csökkenését érzékeli a működése szempontjából fontos akadályozó tényezőnek. Ez leginkább a szálláshely-szolgáltatást és vendéglátást nyújtó cégekre, a kereskedelem és javítás valamint az egyéb szolgáltatás ágazathoz tartozó cégekre jellemző. A járvánnyal kapcsolatos rendelkezések miatt a **cégek 35 százaléka jelezte, hogy teljes leállásra kényszerül.** A teljes leállást jelzők aránya az oktatást egészségügyi és szociális ellátást szolgáltató, az egyéb személyi szolgáltató és a szálláshely-vendéglátáshoz tartozó cégekre jellemző. A válaszadók **21 százalékának tevékenységét a rendezvények betiltása és a rövidített nyitvatartási idő érinti hátrányosan.** Ezt a szálláshely-vendéglátáshoz, valamint a kereskedelemhez és egyéb szolgáltatáshoz tartozó cégek jelezték a legnagyobb arányban. További **19 százalékuk jelezte, hogy a hazai vállalkozás, amelynek beszállítanak, csökkentette a rendelésállományát.** A kereslet ilyen típusú csökkenése leginkább az iparra és a szállítással, raktározással foglalkozó cégekre jellemző. 10 százalék számára jelent problémát, hogy importhelyettesítésre szorul. Ez a probléma leginkább a kereskedelmi és az építőipari cégeket érinti. A válaszadó cégek kevesebb, mint 10 százaléka számol be munkaerőhiányról (6 százalék), az ágazatában árcsökkenésről (6 százalék). 2 százalék jelezte azt, hogy a járvány nem érinti hátrányosan a tevékenységét.

1. ábra: A koronavírus járvány milyen okból érinti hátrányosan a cége tevékenységét, N=2982, százalék

Megjegyzés: A válaszadók több válaszlehetőséget is megjelölhettek.

A válaszadó cégek **33 százaléka a jelenlegi helyzetben úgy gondolja, hogy a vállalati tartalékokat élné fel, ha egy esetleges karantén esetén egy hónapig nem lenne bevétele a cégnek. 31 százalékuk érzi úgy, hogy ebben az esetben nem lenne semmilyen lehetősége a fennmaradáshoz.** A cégek 14 százaléka fizetési haladék kérésével, 6 százalékuk tagi kölcsönök nyújtásával, 6 százalék hitelfelvétellel, 4 százalékuk pedig a szállítói tartozások átütemezésével próbálna megoldani egy ilyen helyzetet. A válaszadó cégek további 6 százaléka egyéb megoldásokat keresne.

Válságkezelés

A cégek több, mint 70 százaléka továbbra is azt jelezte, hogy nem rendelkezik tervvel vagy vészforgatókönyvvel a jelenlegihez hasonló válsághelyzetekre, 43 százalékuk azonban jelenleg dolgozik ilyen terven. A válaszadók 12 százaléka még nem léptette érvénybe a válságtervét, 15 százalékuk azonban már igen. A tervvel nem rendelkezők aránya az egyéni vállalkozók és a mikrovállalkozások között a legmagasabb.

A válaszadók között a nem egyéni vállalkozások többsége (80 százaléka) egyelőre nem bocsátott el alkalmazottat a járvány hatására, az elbocsátott alkalmazottak átlaga ezen cégek körében 1,6 fő. A mikrovállalkozások esetében az elbocsátottak számának átlaga 0,4 fő, a kisvállalkozásoknál 1,6 fő, az 50 fő feletti közép és nagyvállalkozások esetében pedig átlagosan 25 fő.

Az elbocsátások átlaga jelenleg a válaszadó cégek közül az egyéb gazdasági és személyi szolgáltatást nyújtó cégeknél a legmagasabb, 5,1 fő, a mezőgazdaság esetében pedig a legalacsonyabb (átlagosan 0,2 fő a 19 válaszadó cégnél).

A teljes munkaidőben dolgozók száma a válaszadó cégeknél átlagosan 3,2 fővel, az egyéni vállalkozókat nem számítva 4,2 fővel csökkent a járvány előtti időszakhoz viszonyítva.

A rész munkaidősök, a távmunkában dolgozók, a táppénzen és a felmondásukat töltők száma átlagosan nem változott jelentős mértékben a válaszadóknál. **A fizetett szabadságon lévők száma átlagosan 2,6, a home officeban dolgozók száma pedig átlagosan 3,7 fővel nőtt a válaszadó (nem egyéni vállalkozó) cégek esetében.**

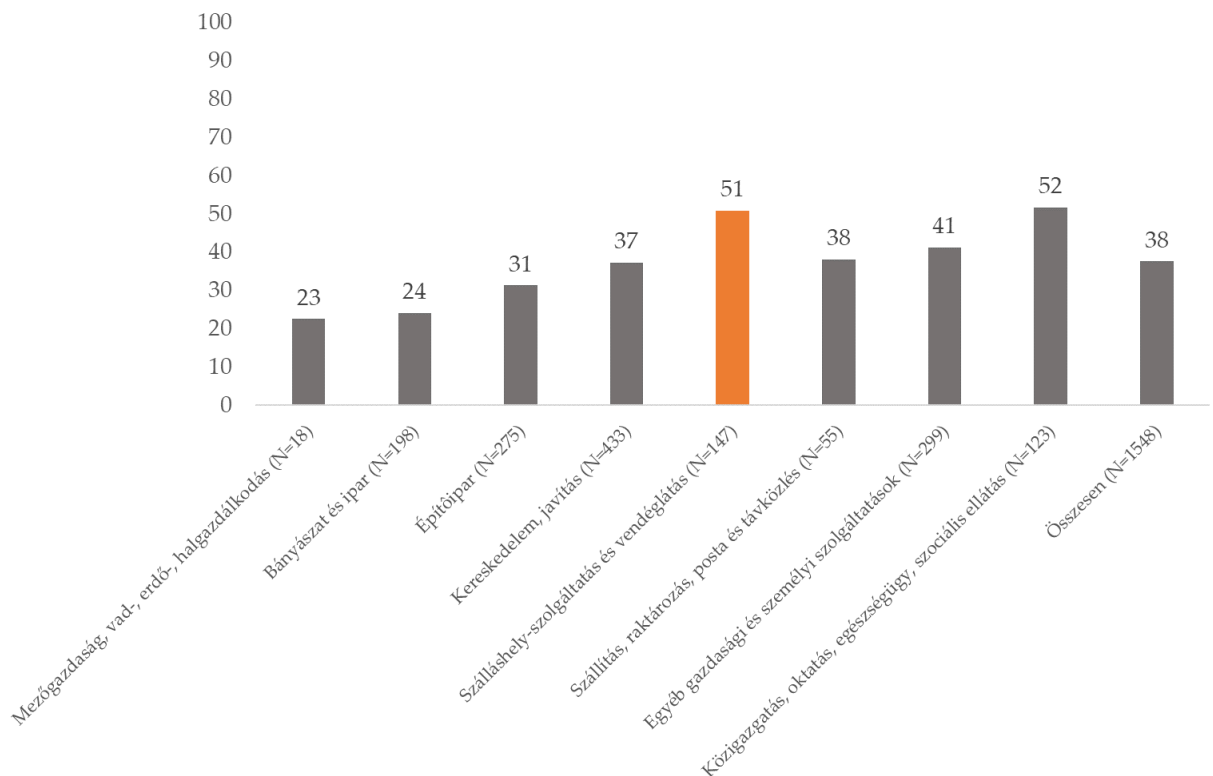
Karanténintézkedések, munkavállalók biztonsága és munkaerő gazdálkodás

A karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatban a cégek tájékozottsága összefügg méretükkel. **A válaszadó egyéni vállalkozások 49, a mikrovállalkozások 50, a kisvállalkozások (10–49 fő) 53 százaléka nyilatkozott csak úgy, hogy ismerik lehetőségeiket. Ezzel szemben a közepes vállalkozások (50–249 fő) 71 százaléka, a válaszadó nagyvállalatok közül pedig mind a 56 cég arról számolt be, hogy ismerik a karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatos lehetőségeiket.**

A megbetegedések és a karanténintézkedések munkajogi kezelése szintén legkevésbé a nagyvállalatok számára okoz problémát (a kérdésre választ adó 250 fő feletti létszámmal rendelkező 20 cég közül mindössze 4 számolt be ilyen problémákról). **A közepes vállalkozások 53 százaléka, a kisvállalkozások 68 százaléka, a mikrovállalkozások 52 százaléka, illetve az egyéni vállalkozók 50 százaléka úgy nyilatkozott, hogy vannak nehézségei a megbetegedések és a karanténintézkedések munkajogi kezelésével kapcsolatban.**

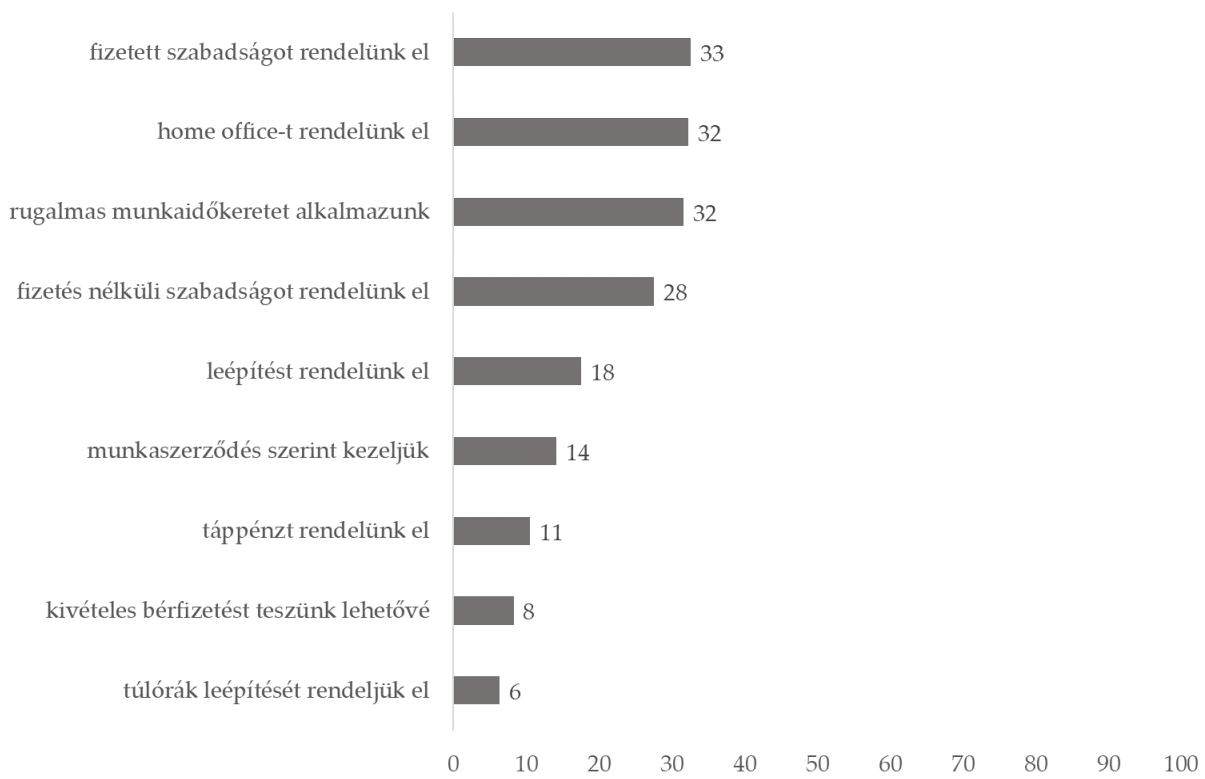
A kérdőív kitöltésének időpontjában összességében átlagosan a válaszadó, **nem egyéni vállalkozásként működő cégek dolgozóinak 38 százaléka esik ki a munkából különböző okokból (pl. rendes szabadság, fizetés nélküli szabadság, karantén).** A leginkább érintett ágazat a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (az ide sorolható cégek dolgozóinak átlagosan 51 százaléka kieső), de szintén kiemelkedő mértékben érintett a munkavállalók kiesésében a közigazgatás, oktatás, egészségügy, szociális ellátás (az ide sorolható cégek dolgozóinak átlagosan 52 százaléka nem dolgozik jelenleg) területén működő, válaszadó vállalkozások. Jelenleg legkevésbé az ipari és a mezőgazdasági cégek érintettek, ezen vállalatok dolgozóinak átlagosan egyelőre 23–24 százaléka kieső.

2. ábra: A kieső dolgozók átlagos aránya a válaszadó vállalatok körében ágazatonként, százalék, N=1548

A nem egyéni vállalkozó, válaszadó cégek körében a megbetegedésekkel és karanténintézkedésekkel kapcsolatos, foglalkoztatással összefüggő intézkedések közül a leggyakoribbak a fizetett szabadság (33 százalék), a home office (32 százalék) és a rugalmas munkaidőkeret (32 százalék) alkalmazása. A válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 28 százaléka ugyanakkor a fizetés nélküli szabadságot is alkalmazza a helyzet kezelésére.

3. ábra A megbetegedésekkel és a karanténintézkedésekkel kapcsolatos, foglalkoztatással összefüggő intézkedések aránya a nem egyéni vállalkozó, válaszadó cégek körében, százalék, N=1715

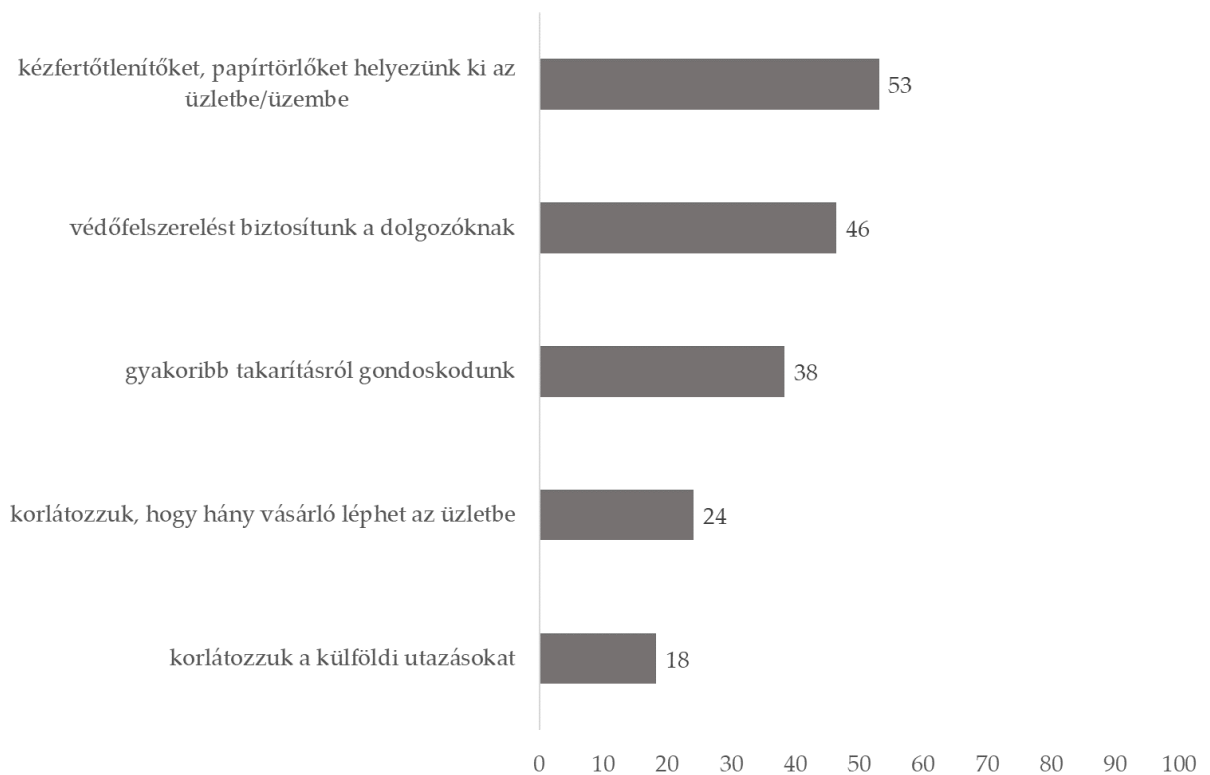
A nem egyéni vállalkozó válaszadók körében a konkrét elbocsátási tervek összefüggést mutatnak mind a vállalatmérettel, mind az ágazatai megoszlással. A vállalatméret növekedésével látható, hogy a cégek egyre nagyobb mértékben készülnek elbocsátásokra. **A mikrovállalkozások esetén az elbocsátást tervező vállalkozások aránya 52 százalék, a kisvállalkozások körében ez az arány 74 százalék, a közepes és nagyvállalatok körében pedig 71 százalék. Ágazat szerint az elbocsátásokban várhatóan leginkább érintett terület a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás (az ide sorolható cégek, válaszadó 71 százaléka tervez elbocsátást), míg legkevésbé a mezőgazdaság (az ide tartozó, válaszadó cégek 37 százaléka tervez elbocsátást).**

Az otthoni munkavégzés a válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 57 százaléka számára egyáltalán nem megoldható. 25 százalékuk számára kismértékben megoldható a távmunka, ugyanakkor mindössze 18 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy legalább többségében megoldható ez a munkaszervezési forma.

A home office döntő akadálya a válaszadók szerint, hogy vállalatuk olyan tevékenységet végez, ami nem végezhető otthonról (a válaszadó, nem egyéni vállalkozók 86 százaléka így látja helyzetét). Ehhez képest az egyéb akadályozó tényezők lényegtelenek. Mindössze a válaszadó, nem egyéni vállalkozó cégek 7 százaléka említett az otthoni munkavégzéssel kapcsolatos szervezési nehézségeket, 5 százalék számára jelent akadályt a dolgozók otthoni IT infrastruktúrája és mindössze 2 százalék látja úgy, hogy a munkáltatói IT infrastruktúra nem teszi lehetővé a home office munkaszervezést.

A dolgozók betegséggel szembeni megvédése érdekében a válaszadó cégek 45 százaléka helyezett ki kézfertőtlenítőket/papírtörölköket üzemébe/üzletébe. A cégek 39 százaléka biztosít védőfelszerelést dolgozóinak, gyakoribb takarításról 38 százalék gondoskodik. A vállalkozások 20 százaléka korlátozza, hogy azonos időpontban hányan tartózkodhatnak az üzlethelyiségben (ez az intézkedés a kereskedelmi cégek körében lényegesen magasabb arányban, 41 százalékra jellemző). A válaszadó cégek 13 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a munkatársak védelme érdekében korlátozza a külföldi utazásokat, az alacsony arány háttérében azonban az is állhat, hogy a válaszadók jelentős része esetében feltehetően nem is aktuális a külföldi utazások kérdése (a kérdőívet kitöltő cégek 85 százaléka 10 főnél kevesebb munkavállalóval rendelkezik).

4. ábra: A dolgozók betegséggel szembeni védelme érdekében tett lépések aránya a válaszadó cégek körében, százalék, N=2568

A válaszadó cégek hetente átlagosan 21900 Ft-t fordítanak higiéniai óvintézkedésekre (pl. törölkendő, takarítás, fertőtlenítőszer, védőruha beszerzése). Ugyanakkor a kérdőívet kitöltő cégek 50 százaléka számára legfeljebb 7000 Ft heti kiadást jelentenek egyelőre ezek az intézkedések.